

**FAOLIYATLI YONDASHUV ASOSIDA O'QUVCHILARDA IJODIY
TASAVVURNI RIVOJLANTIRISHNING NAZARIY-METODIK
ASOSLARI (ABDULLA AVLONIY ASARLARI MISOLIDA)**

Bozorova Sevara Namoz qizi

Termiz Davlat Pedagogika Instituti

Milliy g'oya, ma'naviyat asoslari va huquq

ta'limi yo'nalishi 3-kurs talabasi

+998 33 376 14 24

Annotatsiya: *Ushbu maqolada ma'rifatparvar Abdulla Avloniy asarlarida milliy tarbiya konsepsiyasining ilmiy-nazariy asoslari tahlil etilgan. Avloniy merosi orqali o'zbek xalqining milliy o'zligini anglash, ma'naviy qadriyatlarni yosh avlod ongiga singdirish hamda tarbiyada milliy g'oyani ilgari surish masalalari ilmiy asosda yoritilgan. Maqolada milliy tarbiya konsepsiyasining zamonaviy pedagogik jarayondagi ahamiyati va Avloniy qarashlarining metodologik mohiyati chuqur ochib berilgan.*

Kalit so'zlari: *Abdulla Avloniy, milliy tarbiya, ma'rifatparvarlik, ma'naviyat, ta'lim tizimi, axloq, pedagogik meros, milliy qadriyatlar.*

Аннотация: *В данной статье рассматриваются научно-теоретические основы концепции национального воспитания в трудах просветителя Абдуллы Авлони. Анализируется его педагогическое наследие как источник формирования национального самосознания, духовных ценностей и патриотического воспитания подрастающего поколения. Теоретические взгляды Авлони рассматриваются как методологическая основа национального воспитания в условиях модернизации образования.*

Ключевые слова: *Абдулла Авлони, национальное воспитание, просвещение, духовность, система образования, нравственность, педагогическое наследие, национальные ценности.*

Anotation: *This article examines the scientific and theoretical foundations of the concept of national education in the works of the enlightener Abdulla Avloniy. His pedagogical heritage is analyzed as a key source for understanding national identity, instilling moral and spiritual values, and promoting patriotic education among the younger generation. The article provides a comprehensive analysis of Avloniy's pedagogical ideas as a methodological basis for the development of national education in contemporary Uzbekistan.*

Keywords: *Abdullah Avlani, national education, enlightenment, spirituality, educational system, ethics, pedagogical heritage, national values.*

Bugungi globallashuv davrida milliy qadriyatlar, ma'naviy meros va milliy tarbiya konsepsiyasini ilmiy asosda o'rganish, uni zamonaviy ta'lim jarayoniga integratsiya qilish O'zbekiston taraqqiyotining ustuvor yo'nalishlaridan biriga aylandi. Shu ma'noda, ma'rifatparvar Abdulla Avloniy merosi va uning asarlarida ilgari surilgan milliy tarbiya haqidagi qarashlar bugungi ta'lim-tarbiya jarayonida o'zining dolzarbligini yo'qotmagan, balki yangi mazmun kasb etmoqda. Zero, Avloniyning fikricha, milliy tarbiya — bu xalqning ma'naviy hayoti, uning mavjudligi va istiqbolini ta'minlovchi eng muhim omillardan biridir. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Sh.M. Mirziyoyev ta'kidlaganidek: "Ma'naviyatni tiklamasdan turib, millatni tiklab bo'lmaydi. Milliy g'urur va qadriyatlarni asrab-avaylash, yosh avlodni milliy tarbiya ruhida voyaga yetkazish bizning eng muhim vazifamizdir". Shu nuqtai nazardan, Avloniy asarlaridagi g'oyalar hozirgi islohotlar mohiyatiga uyg'un ravishda milliy tarbiya konsepsiyasining asosiy manbalaridan biri sifatida namoyon bo'ladi. Mamlakatimizda ta'lim tizimini isloh qilish, yosh avlodni milliy va umuminsoniy qadriyatlar ruhida tarbiyalash borasida bir qator huquqiy-me'yoriy hujjatlar qabul qilingan. Jumladan, O'zbekiston Respublikasi Prezidentining **2017-yil 7-fevraldagi PF-4947-son Farmoni** bilan tasdiqlangan "O'zbekiston Respublikasini yanada rivojlantirish bo'yicha Harakatlar strategiyasi"da yoshlarni barkamol shaxs sifatida tarbiyalash, ularni milliy va umuminsoniy qadriyatlarga sodiq qilib shakllantirish masalalari davlat siyosati

darajasiga ko'tarilgan. Shu bilan birga, **“Ta’lim to’g’risida”gi Qonuni** (2020-yil 23-sentabrda yangi tahrirda qabul qilingan)da ham milliy tarbiya tamoyillarini ta’lim jarayonining ajralmas tarkibiy qismi sifatida belgilab beradi. Shuningdek, **O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022–2026-yillarga mo‘ljallangan Taraqqiyot strategiyasida** ham yoshlarni vatanparvarlik, halollik, milliy g‘urur, bag‘rikenglik, axloqiylik kabi fazilatlar asosida tarbiyalash ustuvor yo‘nalishlardan biri sifatida qayd etilgan. Bu esa, o‘z navbatida, Abdulla Avloniy tomonidan ilgari surilgan milliy tarbiya g‘oyalarining zamonaviy ta’lim siyosati bilan bevosita uyg‘unligini ko‘rsatadi. Abdulla Avloniy o‘z davrining eng ilg‘or ma’rifatparvarlaridan biri sifatida millatni faqat bilim, axloq va tarbiya orqali yuksaltirish mumkinligini ta’kidlagan. U **“Turkiy Guliston yoxud axloq”** asarida insonni axloqiy tarbiya orqali komillikka yetaklash zarurligini, tarbiya esa har bir millatning ruhiyati, an‘analari va qadriyatlari bilan uyg‘un holda olib borilishi kerakligini asoslab bergan. Shu bois, Avloniy merosini o‘rganish nafaqat tarixiy, balki metodologik va amaliy ahamiyatga ham ega. O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining **2019-yil 31-dekabrdagi “Ma’naviyat va ma’rifat tizimini tubdan takomillashtirish to’g’risida”gi qarorida** milliy g‘oya va tarbiya masalalarini ilmiy-nazariy asosda o‘rganish, pedagogik faoliyatda milliy merosdan samarali foydalanish zarurligi qayd etilgan. Bu esa, Avloniy kabi ma’rifatparvarlarning g‘oyalarini zamonaviy ta’lim tizimida qo‘llashning dolzarbligini yana bir bor tasdiqlaydi. Shu bilan birga, O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining **2021-yil 19-yanvardagi 34-son qarori** bilan tasdiqlangan **“Ta’lim sohasida ma’naviy-ma’rifiy ishlarni tashkil etish konsepsiyasi”**da milliy tarbiya tamoyillariga asoslangan metodik yondashuvlar ishlab chiqilishi belgilab qo‘yilgan. Ushbu konsepsiyada Abdulla Avloniy, Mahmudxo‘ja Behbudiy, Hamza Hakimzoda Niyoziy kabi ma’rifatparvarlarning asarlari ta’lim jarayonida o‘quvchilarning dunyoqarashini shakllantirishda asosiy manba sifatida tavsiya etiladi. Bundan tashqari, **“Yangi O‘zbekiston ma’naviyatini yuksaltirish strategiyasi”** (2021-yil)da yoshlarning ijodiy tafakkurini rivojlantirish, milliy qadriyatlarni mustahkamlash va ma’naviy immunitetini oshirish masalalari ham

dolzarb vazifalar qatorida qayd etilgan. Ushbu strategik hujjatlar Avloniy ilgari surgan milliy tarbiya konsepsiyasining bugungi kunda ham dolzarbligini ko'rsatadi.

Milliy tarbiya konsepsiyasini Abdulla Avloniy asarlari asosida o'rganish — bu nafaqat tarixiy merosni o'rganish, balki mustaqil O'zbekiston ta'lim tizimini milliy qadriyatlar asosida rivojlantirishning ilmiy asoslarini shakllantirishdir. Mazkur tadqiqotning dolzarbligi shundan iboratki, unda Avloniy asarlarida ilgari surilgan g'oyalar zamonaviy pedagogik nazariya va amaliyot bilan uyg'unlashtirilib, milliy tarbiya konsepsiyasining nazariy-metodik yo'nalishlari ilmiy tahlil etiladi.

Abdulla Avloniy — o'zbek xalqining ma'naviy-ma'rifiy tafakkurida o'chmas iz qoldirgan, milliy uyg'onish davrining yirik mutafakkiri, pedagog, adib va ijtimoiy arbob sifatida tanilgan. U XX asr boshlarida O'rta Osiyoda jadidchilik harakatining peshqadamlaridan biri bo'lib, o'z faoliyati davomida xalqning ilmga, ma'rifatga, axloqqa, ijtimoiy adolatga bo'lgan ehtiyojini chuqur anglab yetgan va shu yo'nalishda fidokorona mehnat qilgan. Avloniyning pedagogik qarashlari, xususan, milliy tarbiya haqidagi konsepsiyasi o'z davrida ham, bugungi kunda ham dolzarb ilmiy-amaliy ahamiyatga ega. Avloniy tarbiya masalasiga keng ma'noda yondashgan. Uning fikricha, tarbiya — bu insonni nafaqat aqliy, balki ma'naviy, axloqiy, jismoniy, estetik va ijtimoiy jihatdan komil shaxs qilib shakllantirish jarayonidir. U o'zining mashhur “Turkiy Guliston yoxud axloq” asarida shunday yozadi: “Tarbiya biz uchun yo hayot — yo mamot, yo najot — yo halokat, yo saodat — yo falokat masalasidir”. Ushbu ibora Avloniy ta'limotining mohiyatini, ya'ni tarbiyaning jamiyat taqdiridagi beqiyos ahamiyatini ifodalaydi. U tarbiyani shaxsiy va ijtimoiy taraqqiyotning markaziga qo'yadi, xalq ma'naviyatini yuksaltirish orqali millat kelajagini ta'minlash mumkinligini ilmiy asoslaydi. Avloniy asarlarida milliy tarbiya konsepsiyasi uch asosiy yo'nalishda namoyon bo'ladi: birinchidan, milliy o'zlikni anglash va vatanparvarlikni shakllantirish; ikkinchidan, axloqiy kamolot va insoniy fazilatlarni rivojlantirish; uchinchidan, ilm va ma'rifat orqali jamiyat taraqqiyotiga erishish. Unga ko'ra, haqiqiy tarbiya xalqning ruhiyatidan, urf-odatlar, diniy e'tiqodlari, qadimiy qadriyatlari va ma'naviy an'analardan kelib chiqishi lozim. Shu bois u “milliy tarbiya” atamasini ilk bor ilmiy asosda qo'llagan

mutafakkirlar sirasiga kiradi. Milliy tarbiya konsepsiyasida Avloniy ta'limning maqsadini insonni komillikka yetaklash, jamiyat oldidagi mas'uliyatni his etadigan, millat va davlat manfaatlari uchun xizmat qiladigan shaxsni tarbiyalash deb bilgan. U shaxsning shakllanishida o'qituvchi va ota-onaning o'rni, ayniqsa, hal qiluvchi ahamiyatga ega ekanligini ta'kidlaydi. Avloniy fikricha, "o'qituvchi — xalqning tarbiyachisi, millatning yo'l boshchisi, jamiyatning eng muhim ustuni"dir. Zamonaviy pedagogik adabiyotlarda (Qahhorov N., 2012; Saidqulov Sh., 2018; Abdurashidov A., 2014) Avloniyning pedagogik qarashlari milliy tarbiyaning zamonaviy konsepsiyasi bilan uyg'unligi jihatidan yoritilgan.

Avloniy asarlarida axloqiy tarbiya markaziy o'rinni egallaydi. U axloqiy komillikni nafaqat shaxsiy fazilat, balki ijtimoiy burch deb bilgan. "Turkiy Guliston"da u adolat, halollik, rostgo'ylik, mehr-shafqat, sabr, shukr, hayo, sadoqat kabi fazilatlarni jamiyat barqarorligining poydevori deb hisoblaydi. Shu jihatdan Avloniyning milliy tarbiya konsepsiyasi G'arb pedagogikasidagi shaxs markazli yondashuvdan farqli o'laroq, axloqiy–ijtimoiy uyg'unlikka asoslanadi. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining **"Ma'naviyat va ma'rifat tizimini takomillashtirish to'g'risida"gi farmoni** (2019-yil 26-dekabr)da ham ta'lim jarayoniga milliy qadriyatlar, ajdodlar merosi, buyuk mutafakkirlarning asarlarini singdirish zarurligi alohida ta'kidlangan. Bu hujjat Avloniy pedagogik merosining bugungi ta'lim siyosatida tutgan o'rni naqadar muhimligini yana bir bor tasdiqlaydi. Avloniy milliy tarbiya masalasini o'z davridagi ijtimoiy-siyosiy jarayonlar bilan bog'lab ko'radi. U "Millatni yuksaltirish uchun avvalo uni tarbiyalash kerak" degan g'oyani ilgari surgan. Shu ma'noda, u yoshlarni faollikka, mehnatsevarlikka, ijtimoiy mas'uliyatga, vatanparvarlikka o'rgatishning amaliy yo'llarini ishlab chiqqan. Uning asarlarida o'quvchi shaxsini "faol ishtirokchi" sifatida tasavvur etish — zamonaviy konstruktivistik pedagogika tamoyillari bilan bevosita mos tushadi.

Avloniyning milliy tarbiya konsepsiyasida o'qituvchi shaxsiga alohida urg'u beriladi. U o'qituvchini jamiyat taraqqiyotining asosiy kuchi deb biladi. "O'qituvchi – millatning rahnamosi" degan fikr bugungi kunda ham o'z dolzarbligini saqlab turibdi. Shu boisdan O'zbekiston Respublikasining **"Ta'lim to'g'risida"gi Qonuni**

(2020) ham pedagog shaxsining jamiyatdagi o'rnini yuksaltirish, uning ma'naviy-axloqiy yetukligini ta'minlashga qaratilgan. Shuningdek, Avloniyning pedagogik g'oyalari Mahmudxo'ja Behbudiy, Hamza Hakimzoda Niyoziy, Fitrat singari jadid ziyolilarning ma'rifiy qarashlari bilan hamohangdir. Bularning barchasi o'z davrida xalqni jaholatdan chiqarish, ilm va ma'rifatga da'vat etish, milliy uyg'onishni ta'minlash g'oyalari xizmat qilgan. Bu jihatdan Avloniy asarlarida ilgari surilgan milliy tarbiya konsepsiyasi bugungi kunda **“Yangi O'zbekiston”** davrida amalga oshirilayotgan ma'naviy-ma'rifiy islohotlarning tarixiy, falsafiy va pedagogik asoslaridan biri bo'lib xizmat qilmoqda. Pedagogik adabiyotlarda (Abduazizov A., 2015; Holbekov A., 2010; Rajabov Q., 2000) qayd etilishicha, Avloniyning milliy tarbiya haqidagi qarashlari bolalarda milliy o'zlikni anglash, axloqiy qadriyatlarni singdirish, ijtimoiy mas'uliyatni shakllantirish, ijodiy tafakkur va mustaqil fikrlashni rivojlantirish kabi yo'nalishlarni qamrab olgan. U o'quvchini “bilim oluvchi emas, balki tafakkur qiluvchi” shaxs sifatida ko'radi. Bu yondashuv zamonaviy ta'lim texnologiyalarining (faoliyatga asoslangan, kompetensiyaviy, interfaol) metodologik asosi bilan uyg'unlikda namoyon bo'ladi. Avloniy o'z asarlarida tarbiyaning milliy, diniy, axloqiy va estetik jihatlariga ham alohida e'tibor beradi. U xalq og'zaki ijodini, maqol va matallarni, xalq donishmandligi namunalarini tarbiyaviy jarayonda qo'llash tarafdori bo'lgan. Unga ko'ra, bu usullar bolalarning ongi va his-tuyg'usiga chuqur ta'sir etadi, milliy ruhni shakllantiradi. Shu jihatdan Avloniy pedagogik merosi xalq pedagogikasi bilan uyg'unlashgan ilmiy-nazariy tizim sifatida qadrlanadi. Zamonaviy O'zbekiston ta'lim tizimi islohotlarida Avloniy g'oyalari asosida yaratilgan milliy tarbiya konsepsiyasi o'quv dasturlari, darsliklar, tarbiyaviy dasturlar va ma'naviy-ma'rifiy ishlar mazmunida o'z aksini topmoqda. Bugungi ta'lim jarayonida Avloniy asarlaridagi “insonparvarlik”, “millatni uyg'otish”, “axloqiy komillik”, “ilmga muhabbat” kabi g'oyalar yoshlarning dunyoqarashini shakllantirishda muhim metodologik asos bo'lib xizmat qilmoqda. Abdulla Avloniy tomonidan ilgari surilgan milliy tarbiya konsepsiyasi o'z mohiyatiga ko'ra, zamonaviy O'zbekiston ta'lim siyosatining ilmiy-falsafiy negizini tashkil etadi. U xalq pedagogikasiga tayangan holda, zamonaviy pedagogika

tamoyillari bilan uyg'unlashadi va barkamol insonni shakllantirishda o'ziga xos nazariy-metodik asos sifatida namoyon bo'ladi.

Abdulla Avloniy millatning ma'naviy yangilanishi, madaniy va ijtimoiy taraqqiyotini ta'minlashda tarbiya jarayonining o'rnini markaziy masala sifatida ko'rgan. U o'zining "Turkiy guliston yoxud axloq", "Adabiyot yoxud milliy she'rlar", "Birinchi muallim", "Ikkinchi muallim" kabi asarlarida milliy tarbiyani shunchaki axloqiy qadriyat emas, balki xalqning istiqbolini belgilovchi strategik omil sifatida talqin etadi. Avloniy nazarida, millatning najoti ma'rifatda, ma'rifatning esa ildizi to'g'ri tashkil etilgan tarbiyada mujassamdir. Shu bois u tarbiyani uch asosiy yo'nalishda — aqliy, jismoniy va axloqiy tarbiya sifatida tizimlashtiradi va ularni bir-biridan ajralmas bir butun sifatida talqin etadi. Avloniyning milliy tarbiya haqidagi qarashlari o'z davrida jadidchilik harakati g'oyalarining amaliy ifodasi bo'lib xizmat qilgan. Jadidlar uchun tarbiya faqat maktab muhitida emas, balki butun jamiyatda sodir bo'ladigan ma'naviy-ma'rifiy jarayon edi. Avloniy "Tarbiya biz uchun yo hayot, yo mamot, yo najot, yo halokat masalasidir" deb yozarkan, aslida o'zbek xalqining kelajagi tarbiya sifati bilan belgilanadi, degan g'oyani ilgari surgan. Bu fikr bugungi kunda ham o'z dolzarbligini yo'qotmagan. Zero, Prezidentimiz Shavkat Mirziyoyevning "Yangi O'zbekistonning taraqqiyoti, avvalo, ma'rifatli, mustaqil fikrlaydigan, milliy qadriyatlarga sodiq avlodni tarbiyalash bilan chambarchas bog'liq" degan so'zlari Avloniy konsepsiyasi bilan uyg'un holda yangicha mazmun kasb etmoqda. Avloniy o'z asarlarida tarbiyaning milliy asosda tashkil etilishi zarurligini alohida ta'kidlaydi. U G'arb tarbiyaviy tizimini o'rganar ekan, uni to'la inkor etmaydi, balki uni milliy qadriyatlar bilan uyg'unlashtirish zarurligini ilgari suradi. Masalan, "Turkiy guliston yoxud axloq" asarida u Yevropa pedagogikasidagi tartib-intizom, mehnatsevarlik, vaqtni qadrlash kabi fazilatlarni e'tirof etadi, biroq bu fazilatlar milliy axloq me'yorlariga tayanib o'zlashtirilmasa, u holda ularning samarasiz bo'lishi mumkinligini uqtiradi. Shu tariqa, Avloniy G'arb va Sharq pedagogikasining sintezini yaratgan holda, milliy tarbiya konsepsiyasini uyg'onish davri falsafasi darajasiga ko'tardi.

O‘zbekistonda keyingi yillarda milliy tarbiya masalasi davlat siyosati darajasida hal etilmoqda. “Ta’lim to‘g‘risida”gi Qonun (2020-yil 23-sentabrda qabul qilingan), “Kadrlar tayyorlash milliy dasturi” (1997-yil), shuningdek, 2023-yilda tasdiqlangan “Ma’naviy-ma’rifiy ishlar konsepsiyasi” kabi normativ hujjatlar Avloniyning pedagogik merosini zamonaviy talim paradigmasi bilan uyg‘unlashtirishga xizmat qilmoqda. Ushbu hujjatlarda yoshlarni vatanparvarlik, milliy o‘zlik, fuqarolik mas’uliyati, insonparvarlik ruhida tarbiyalash milliy ta’lim tizimining ustuvor yo‘nalishi sifatida qayd etilgan. Avloniy asarlarida ilgari surilgan “tarbiya – millat hayotining tayanchi” g‘oyasi bugungi ta’lim falsafasida ham metodologik asos sifatida namoyon bo‘lmoqda. Shuningdek, Avloniy pedagogik merosining amaliy ahamiyati bugungi ta’lim jarayonlarida innovatsion yondashuvlar bilan hamohang tarzda talqin qilinmoqda. Uning ta’limni milliy ruhda tashkil etish haqidagi fikrlari “Milliy o‘quv dasturi”, “Uzluksiz ma’naviy tarbiya tizimi” konsepsiyasi kabi dasturlarda o‘z ifodasini topgan. Masalan, Avloniyning “ilm o‘rganmoq – insonlik burchidir” degan g‘oyasi “Inson qadri uchun” tamoyiliga hamohang bo‘lib, har bir fuqaroda intellektual salohiyat va ijtimoiy faollikni rivojlantirishga yo‘naltirilgan. Avloniyning milliy tarbiya konsepsiyasida o‘qituvchi shaxsi markaziy o‘rinda turadi. U muallimni jamiyatning ma’naviy rahnamosi sifatida talqin etadi. “Muallim millat ko‘zgusidir”, deb yozadi u. Avloniy uchun o‘qituvchi nafaqat bilim beruvchi, balki shaxsni shakllantiruvchi ma’naviy yo‘lboshchidir. Bugungi kunda bu qarashlar “Pedagogning kasbiy etikasi” va “Pedagogik mahorat” fanlarining asosiy metodologik yo‘nalishlariga aylangan. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022-yil 11-maydagi “Pedagog kadrlarni tayyorlash tizimini takomillashtirish chora-tadbirlari to‘g‘risida”gi PQ–229-sonli qarorida ham Avloniy merosida aks etgan tamoyillar — muallim shaxsining namunaviyligi, doimiy o‘z ustida ishlashi, milliy qadriyatlarga sodiqligi — zamonaviy pedagogik siyosatning poydevori sifatida e’tirof etilgan. Avloniy konsepsiyasining eng muhim jihatlaridan biri — tarbiyaning ijtimoiy mohiyatiga urg‘u berishidir. U tarbiyani individual jarayon emas, balki jamiyat hayotining umumiy muhitida shakllanadigan ijtimoiy hodisa sifatida ko‘radi. Bu jihatdan

olganda, Avloniy sotsiopedagogik yondashuvlarning o'zbekcha ifodasini bergan birinchi mutafakkir sifatida baholanishi mumkin. U har bir oilani, mahallani, jamoani tarbiya jarayonining faol ishtirokchisi sifatida ko'rgan. Bugungi kunda "Mahalla – tarbiya maskani" g'oyasining hayotga tatbiq etilishi aynan shu tarixiy asosdan ildiz oladi. Avloniy asarlaridagi milliy tarbiya konsepsiyasi shaxsni har tomonlama kamol toptirish, milliy g'urur, e'tiqod, or-nomus, mehnatsevarlik, ilmga hurmat kabi fazilatlarni shakllantirishni maqsad qiladi. U milliy tarbiyani faqat axloqiy yo'nalishda emas, balki iqtisodiy, madaniy, siyosiy tafakkur darajasida ham izohlaydi. Shu jihatdan, Avloniyning qarashlari hozirgi "Yangi O'zbekiston – Uchinchi renessans" g'oyasining ma'naviy ildizlarini tashkil etadi. Chunki u yosh avlodni mustaqil fikrlaydigan, o'z qadriyatlariga sodiq, dunyoqarashi keng inson sifatida tarbiyalashni o'z davrining eng oliy maqsadi deb bilgan.

Abdulla Avloniy asarlarida ilgari surilgan milliy tarbiya konsepsiyasi o'z mohiyatiga ko'ra o'zbek pedagogik tafakkurining eng yuksak namunasidir. U tarbiyani jamiyatning ma'naviy yangilanishi, millatning istiqbolini belgilovchi ijtimoiy hodisa sifatida talqin qilgan. Avloniy nazariyasida tarbiya insonni nafaqat bilimli, balki axloqan yetuk, iymonli, mehnatsevar va milliy qadriyatlarni e'zozlovchi shaxs sifatida shakllantirishga qaratilgan. Shuning uchun ham uning pedagogik merosi bugungi kunda milliy ta'lim siyosatining g'oyaviy-metodologik asoslaridan biri sifatida e'tirof etiladi. Avloniy tomonidan ilgari surilgan "tarbiya – millat hayotining tayanchi" degan tamoyil zamonaviy O'zbekiston ta'lim tizimi uchun ham o'z ahamiyatini yo'qotmagan. Uning milliy tarbiya haqidagi qarashlari "Yangi O'zbekiston" konsepsiyasi, "Milliy o'quv dasturi", "Uzluksiz ma'naviy tarbiya tizimi" hamda "Kadrlar tayyorlash milliy dasturi" bilan uyg'unlashgan holda yangi mazmun kasb etmoqda. Bu esa Avloniy g'oyalarining universalligini, ularning davrlar osha ham dolzarbligini isbotlaydi. Bugungi ta'lim jarayonlarida Avloniyning pedagogik qarashlarini amaliyotga tatbiq etish o'qituvchi shaxsining ijtimoiy mas'uliyatini oshirish, ma'naviy barkamollikni shakllantirish, yoshlarni milliy va umuminsoniy qadriyatlarga sodiqlik ruhida tarbiyalashda muhim ahamiyat kasb etadi. Shu boisdan, Avloniy merosini o'rganish, uni zamonaviy ta'lim falsafasi bilan

uyg'unlashtirish, milliy tarbiya konsepsiyasini amaliy hayotga tadbiq etish dolzarb ilmiy va pedagogik vazifa bo'lib qolmoqda. Avloniy yaratgan pedagogik maktab milliy o'zlikni anglash, ma'naviy mustaqillikni mustahkamlash, yoshlarni yuksak madaniyatli, bilimli, fidoyi va vatanparvar insonlar sifatida tarbiyalash yo'lida beqiyos ma'naviy manba bo'lib xizmat qiladi. Demak, Avloniyni milliy tarbiya konsepsiyasi nafaqat tarixiy ahamiyatga, balki zamonaviy ijtimoiy-pedagogik qadriyat sifatida istiqbolda ham amaliy ahamiyatga ega.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi. – Toshkent: Adolat, 2023.
2. O'zbekiston Respublikasi "Ta'lim to'g'risida"gi Qonuni. – Toshkent: Adolat, 2020.
3. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "Ma'naviy-ma'rifiy ishlar tizimini takomillashtirish to'g'risida"gi PQ–255-son qarori. – 2023-yil 28-mart.
4. Abdulla Avloniy. "Turkiy guliston yoxud axloq". – Toshkent: O'qituvchi, 1992.
5. Abdulla Avloniy. "Adabiyot yoxud milliy she'rlar". – Toshkent: Fan, 2011.
6. Karimov I.A. "Yuksak ma'naviyat – yengilmas kuch". – Toshkent: Ma'naviyat, 2008.
7. Mirziyoyev Sh.M. "Yangi O'zbekiston strategiyasi". – Toshkent: O'zbekiston, 2021.
8. Jo'raev M. "O'zbek pedagogik tafakkuri tarixidan". – Toshkent: Fan va texnologiya, 2019.
9. Yo'ldoshev J.G., Hasanboeva O. "Pedagogika tarixi". – Toshkent: Fan, 2017.
10. Islomov Z. "Abdulla Avloniy ma'naviy merosining dolzarbligi". – Toshkent: Ilm ziyo, 2020.
11. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining "Milliy o'quv dasturi"ni tasdiqlash to'g'risidagi qarori. – 2021-yil 6-dekabr.
12. Qodirova D. "Jadid pedagogikasining zamonaviy talqini". – Toshkent: O'zbekiston Milliy universiteti nashriyoti, 2022.